

**Щодо виступу директора
на засіданні Президії Національної академії аграрних наук України 18
лютого 2015 року**

18 лютого 2015 року відбулося засідання Президії Національної академії аграрних наук України. З науковою доповіддю «Стратегічні підходи до вирішення проблеми деградації та відтворення родючості земель сільськогосподарського призначення» виступив директор Національного наукового центру «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського», академік НААН Балюк Святослав Антонович.

У доповіді висвітлено загальні положення про роль, значення та функції ґрунтового покриву з урахуванням сучасних уявлень. Визначено особливості ґрунтового покриву України – його різноманітність й унікальність. Доведено необхідність осучаснення ґрунтово-картографічних матеріалів із застосуванням сучасних методів дистанційного зондування, аерофотозйомки, ГІС-технологій з урахуванням міжнародного досвіду. Для цього розроблено проект Державної програми проведення великомасштабного ґрунтового обстеження, розробляють відповідну методику, запропоновано провести її апробацію в дослідних господарствах Академії. Матеріали агрохімічної паспортизації узагальнено в Національній доповіді про стан родючості ґрунтів, видано нову Методику агрохімічної паспортизації земель с.-г. призначення, проте визначено необхідність переходу до більш прогресивного методу контролю земельних ресурсів – моніторингу ґрунтів з прив'язкою до системи географічних координат. Проведено інвентаризацію стаціонарних польових дослідів, видано оновлений реєстр, який налічує 89 стаціонарних дослідів, створено комп'ютерну програму «Стаціонарний польовий дослід». Запропоновано створити єдину базу даних польових дослідів.

Узагальнення результатів досліджень дозволило виявити найбільш характерні процеси деградації ґрунтів за останні 40-60 років. Доведено, що біля третини орних ґрунтів еродовано, втрачено 20-30 % органічної речовини, значно знижено запаси поживних речовин, близько 40 % орних ґрунтів у підорному шарі ущільнені. Проблеми спостерігаються й на меліорованих ґрунтах – засолення, осолонцювання, заболочування, підтоплення, забруднення. До цього слід додати деградацію ґрунтів у результаті воєнних дій на Сході країни.

Запропоновано шляхи вирішення проблеми попередження деградації ґрунтів і відновлення їх родючості, а саме ефективне функціонування ґрунтозахисних програм і законів, жорсткий контроль за їх виконанням, моніторинг, обов'язкове нормування антропогенних навантажень, відповідальність влади та всіх землекористувачів, дотримання рекомендованих і впровадження новітніх ґрунтозахисних технологій з метою створення умов для збалансованого використання ґрунтових ресурсів та попередження деградації ґрунтів, реалізації значного резерву потенційної родючості ґрунтів.

Для реалізації вищезазначених стратегічних підходів передбачено законодавче, інформаційне, технологічне та наукове забезпечення за участю широких верств суспільства. У 2014 році проведено ІХ з'їзд ґрунтознавців та агрохіміків України, прийнято резолюцію, звернення до Президента України, Верховної Ради, Кабінету Міністрів. Ці положення надано в довідці та проекті Постанови Президії НААН.

В обговоренні виступили: Яцук І.П., генеральний директор ДУ «Інститут охорони ґрунтів України» Мінагрополітики України, кандидат наук з державного управління; Колмаз Ю.Т., завідувач сектору земельних ресурсів Департаменту охорони природних ресурсів Мінприроди України; Краснолуцький О.В., директор Департаменту землеустрою, використання та охорони земель Держземагенства України; Руденко Л.Г., директор Інституту географії НАН України, академік НАН України; Дегтярьов В.В., перший проректор Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва, завідувач кафедри ґрунтознавства, доктор с.-г. наук, президент Українського товариства ґрунтознавців та агрохіміків (2014-2018 рр.); Чорний С.Г., завідувач кафедри агрохімії та ґрунтознавства Миколаївського національного аграрного університету, доктор с.-г. наук, професор, президент Українського товариства ґрунтознавців та агрохіміків (2010-2014 рр.); Тараріко О.Г., головний науковий співробітник Інституту агроекології і природокористування НААН, академік НААН.

Постановили: для забезпечення продовольчої безпеки країни в умовах нових економічних і політичних викликів необхідне вирішення стратегічної задачі призупинення деградації ґрунтів і формування дієвої державної політики з охорони та раціонального використання ґрунтових ресурсів. Доопрацювати проект Постанови Президії НААН з питання «Стратегічні підходи до вирішення проблем деградації та відновлення родючості земель сільськогосподарського призначення», яким передбачити доопрацювання та надання до Мінагрополітики України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України проектів Національної програми охорони ґрунтів, Державної програми проведення великомасштабного обстеження ґрунтового покриву, Концепції реформування державної системи моніторингу земель, підготовку та надання до Мінприроди України, Мінагрополітики України пропозицій до проекту Національного плану дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням, підготовку пропозицій щодо гармонізації вітчизняної нормативної бази з відповідними нормативними актами та стандартами Європейського Союзу в частині деградації та відтворення родючості земель, розробку доповнення до «Наукових основ агропромислового виробництва» щодо раціонального використання й охорони цінних земель і підвищення родючості деградованих, малопродуктивних й опустелених земель. Необхідно сконцентрувати дослідження на зональних і регіональних особливостях попередження деградації та відтворення родючості ґрунтів, питаннях хімічної та інших видів меліорації, розробити нові підходи до економічного стимулювання підвищення родючості ґрунтів із залученням фінансових ресурсів землевласників і землекористувачів У програмі

наукових досліджень 2016-2020 років сконцентрувати зусилля на вивченні питань щодо збалансованого використання, відтворення й управління ґрунтовими ресурсами, попередження деградації ґрунтів і відтворення їх родючості, протистояння негативним наслідкам змін клімату. Науковим установа НААН запропоновано активізувати міжнародну співпрацю з розробки ефективної стратегії захисту ґрунтів від деградації, підготовки спільних проектів і програм, створення та ведення систем інформації про ґрунти, оцінки деградаційних процесів.